

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

מערכי הדרכה: מד"צים בבתי ספר יסודיים

רקע: תוכנית החומש

משרד החינוך בהובלת אגף בכיר לביטחון, שעת חירום ובטיחות סביבתית גיבש תכנית מערכתית רב שנתית לבטיחות ילדים, אשר מטרתה צמצום היפגעות ברת מניעה של ילדים מתאונות בישראל. התוכנית מבטאת את המחויבות והאחריות שלנו לפתח, להוביל ולהטמיע תפיסה של בטיחות בקרב ילדים, הורים וקהילה, כאמצעי להתמודדות עם 'מגפת האלף השלישי' (כהגדרת ארגון הבריאות העולמי).

אחד מערוצי הפעולה המרכזיים שהוגדרו במשרד החינוך הוא **רתימת הנוער כשותף להובלת תהליכי חינוך ושינוי בקהילה**. זאת, מתוך ההבנה כי בני הנוער הם המובילים החברתיים בקהילות בהן הם חיים, ולכן הם שותפים טבעיים להובלת הסברה וחינוך ילדים, הורים וקהילה.

מסמך זה מכיל הצעה לשלוש פעילויות שניתן להעביר לפני יציאה לחופשים, שמטרתן היא העלאת המודעות לסיכונים שונים בחופש ובחג. עם זאת, ניתן להתאים את הפעולות למועדים אחרים בשנה.

תפיסת הבטיחות של המשרד

כחלק מהתפיסה לבטיחות, משרד החינוך רואה חשיבות רבה לחנך תלמידים, כבר מגיל צעיר, להתנהגות בטוחה כערך וכן ללקיחת סיכונים מחושבים ומתוכננים, מתוך ההבנה שדפוסים שנטבעים בתחום אחד של החיים צפויים לעבור הכללה לתחומים אחרים. לתפיסה זו אנו קוראים **הבטיחות המאפשרת**, שמטרתה לאזן בין המטרות החינוכיות של המדריכים, לבין שמירה על בטיחות במהלך הפעולה ובהתנהגות היום-יומית. כלומר, איננו שואפים ליצירת "בטיחות כוללת" שאיננה קיימת, ואיננו חושבים שילדים צעירים צריכים להיות מוגבלים במגוון התנסויות שהחיים מזמנים. להפך, ילדים צריכים ללמוד להדליק אש, להשתמש באולר וכן הלאה, אך מיומנויות אלו צריכות להרכש במסגרת שמצד אחד מאפשרת התנסות, ומצד שני מבטיחה מעטפת בטיחות מיטבית. לכן, חשוב לנו שפעילויות שונות יספקו לחניכים התנסויות ורכישת מיומנויות חשובות לחיים, וזאת תוך שמירה על כללי בטיחות בסיסיים שלא יחשפו את החניכים לסיכונים מיותרים.

עריכת הפעולות נעשתה ע"י טליה רפ.

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

פעילות מס' 2: פעילות לקראת חג הפורים

פעילות "משטרת הבטיחות" לבתי ספר יסודיים לקראת פורים

למדריכים: פעולה זו מקבלת השראה ממנהג התחפושות המאפיין את חג הפורים, אך מהותה היא עידוד שמירה על בטיחות התלמידים והסובבים אותם בחיי היום יום. במהלך הפעולה התלמידים "יתחפשו" ל"שוטרי בטיחות" שאחראים על הבטיחות הסביבתית בחייהם. במידה והפעולה מתרחשת לאחר הפורים, ניתן להתאים את הכללים לנושאים אחרים. שכן, עיקר הפעולה היא הטמעת ההבנה כי לתלמידים יש שליטה על הסובב אותם, וכי בכוחם לצמצם סיכונים שונים שהם עשויים להתקל בהם.

- **טיפ:** לפני תחילת הפעולה כדאי לקיים שיחה קצרה עם המורה של הכיתה, כדי לשמוע על חוקים ייחודיים בבית הספר, על דברים שהילדים מתלוננים עליהם וכדומה, כדי להתאים את הפעולה בצורה הטובה ביותר לכיתה ולאופייה.

תקציר הפעילות:

שלב	פעילות	ציוד נדרש	זמן
א	שוטרים וגנבים		15 דק'
ב	למה אסור לי?		10 דק'
ג	אמת ושקר	פתקי אמת ושקר שהוכנו מראש	15 דק'
ד	שוטרים ליום אחד		10 דק'
ה	סיכום הפעילות		5 דק'

א. משחק פתיחה: שוטרים וגנבים

למדריכים: הפעילות נועדה להוציא אנרגיה ולאפשר להעביר פעילות רגועה לאחר מכן. אם המשחק המוצע לא מתאים למקום העברת הפעילות או לאופי הקבוצה, אפשר לבחור משחק אחר.

מחלקים את הכיתה לשתי קבוצות: קבוצת שוטרים וקבוצת גנבים. על קבוצת הגנבים להחביא חפץ כלשהו, בזמן שהשוטרים עוצמים את עיניהם. לאחר שהחביאו הגנבים את החפץ, הם מתחבאים בעצמם. כל גנב שיימצא צריך לתת לשוטרים רמז על מקום הימצאות החפץ, עד שהשוטרים מוצאים את החפץ. אם המשחק נגמר מהר מדי אפשר להחליף תפקידים ולשחק שוב.

ב. למה אסור לי?

למדריכים: פעילות זו מתארת סיטואציות שקשורות לחג הפורים, אך אפשר להתאים את המשחק לכל תקופה בשנה, בהתאם לזמן שבו אתם מעבירים את הפעילות.

מסבירים לתלמידים שהיום בפעילות אנחנו מתחפשים לשוטרים, שתפקידם הוא למנוע סיכונים במהלך חג הפורים. ראשית, ערכו דיון קצר:

- מה תפקידה של המשטרה? למה חשוב שיהיו שוטרים?

מדינת ישראל

משרד החינוך

אגף הבטיחות

- האם השוטרים הם שממציאים את החוקים, או רק מוודאים שהם מתקיימים?
- מי קובע את החוקים במדינה? ומי קובע את החוקים בבית הספר, בכיתה, בבית שלנו?
- לפעמים יש חוקים שנראים לנו מעצבנים או חוקים שמונעים מאיתנו דברים שבא לנו לעשות, אבל ההורים או המורים לא מרשים. יש לכם רעיון לחוקים כאלה?

הסבירו: היום בפעילות ננסה להבין את מהות החוקים הללו ולמה הם נקבעו.

למדריכים: הרעיון הוא כי הבנה של מהות החוק, והחשיבה מאחוריו, תסייע לתלמידים להבין את חשיבותו, ותוכל לעודד אותם להפוך ל"שוטרי בטיחות" בעצמם, שרוצים להגן על החוק, ולא להתלונן על קיומו.

ג. משחק "אמת ושקר"

למדריכים: פעילות זו עוסקת בחוקים וכללי התנהגות בבית הספר במהלך חג הפורים. אם אתם מעבירים את הפעילות לא בבית הספר שלכם, כדאי לדבר עם נציג מבית הספר כדי להתאים את הפעילות לכיתה. לאחר שיחת ההכנה הכינו מראש פתקים בהתאם למה שגיליתם.

בפעילות זו כל פעם תלמיד מתנדב אחר יעמוד מול הכיתה ויקבל מהמדריכים שני פתקים. על אחד יהיה כתוב חוק בית ספרי בנוגע לפורים או הנחיית בטיחות אמיתית, ועל השני יהיה כתוב שקר, שנוגע להנחיות התנהגות במהלך פורים. הכיתה תצטרך לנחש מה ההנחיה האמיתית ומה השקרית. את ההנחיות האמיתיות נשמור לדיון. להלן דוגמה:

אמת: בהכנת תחפושות ביתיות: לא משתמשים בחומרים כמו צמר גפן ונוצות, שרוכים וחוטים ארוכים.
שקר: בהכנת תחפושות ביתיות, אסור לשלב חומרים שמהם ניתן להכין סליים.

לאחר שהכיתה זיהתה את ההנחיה האמיתית, ננסה יחד לחשוב למה החוק הומצא מלכתחילה, ומה עשוי לקרות אם חוק זה לא יאכף (למדריכים יש רעיונות להרחבה במלבנים, במידה ולכיתה אין רעיונות).

- למדריכים: בדוגמה, אסור להשתמש בחומרים אלו בהכנת תחפושות כי החומרים הללו דליקים מאוד. בנוסף, חוטים ושרוכים עלולים להיכרך סביב הצוואר ולסכן את התלמיד המחופש.

הנחיות וחוקים נוספים לאמירות ה"אמת":

שימו לב – החוקים הכתובים אינם בהכרח נאכפים בכל בית ספר, או שמהווים המלצות בלבד. לכן אם הכיתה שואלת כדאי להפנות אותם למורה האחראית על כך, אך להבהיר שמדובר בכללי בטיחות חשובים שכדאי להכיר.

1. אסור להביא לבית הספר חזיזים, נפצים, זיקוקים או משחקים הנראים כמו כלי נשק אמיתיים.
- חומרי נפץ הם מסוכנים, ויכולים לגרום לפגיעה קשה גם בכמויות קטנות. כמו כן, כלי משחק שנראים כמו כלי נשק, יכולים להוות סיכון. למשל: גם חץ וקשת מפלסטיק מהווה סיכון, אם החץ נכנס בטעות למישהו לעין.
2. אסור להשאיר קפצונים בתיק או בכיס המכנסיים.
- חישבו מה יקרה אם תשכחו אותם שם בטעות... (הם עלולים להתפוצץ מהחיכוך).

מדינת ישראל
משרד החינוך
אגף הבטיחות

ד. שוטרים ליום אחד

- מבין החוקים שדיברנו עליהם, אילו חוקים ממש חשובים לדעתכם ועוזרים לנו לשמור על הבטיחות שלנו?
- האם ידענו על כל החוקים האלו?
- האם לדעתנו ההורים שלנו מכירים את החוקים האלו?
- איך אפשר לגרום לילדים נוספים לשמור על החוקים האלה?

ה. סיכום הפעילות